

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

I. ОПИСОВА ЧАСТИНА

Для надання наукового висновку надійшло звернення судді Великої Палати Верховного Суду Власова Ю.Л., у якому поставлені такі питання:

1. З якого моменту набуті боржником від кредитора грошові кошти вважаються безпідставно набути майном відповідно до норм статті 1212 Цивільного кодексу України?

2. Коли саме у боржника виникло зобов'язання повернути кредитору безпідставно отримані кошти?

3. В який саме строк боржник повинен був виконати зобов'язання з повернення кредитору безпідставно отриманих коштів?

4. З якого моменту зобов'язання боржника з повернення кредитору безпідставно отриманих коштів вважається простроченим, що дає останньому право нарахувати на вказану суму інфляційні втрати та три проценти річних відповідно до частини другої статті 625 Цивільного кодексу України?

5. Чи впливає на визначення майна (грошових коштів) безпідставно набутих здійснення такої юридичної кваліфікації судовим рішенням під час вирішення спору щодо їх повернення та чи слід ототожнювати таке судове рішення із чинником, який зумовнює віднадіння підстави набуття спірного майна?

6. З яким юридичним фактом або сукупністю юридичних фактів пов'язаний початок прострочення боржника в розумінні приписів статті 625 ЦК України у спірних правовідносинах, пов'язаних з безпідставним набуттям майна (грошових коштів) (стаття 1212 Цивільного кодексу України):

- 1) з датою перерахування грошових коштів;
- 2) з датою закінчення спливу семиденного строку після пред'явлення вимоги в порядку, визначеному статтею 530 ЦК України;
- 3) з датою набрання законної сили відповідним рішенням суду;
- 4) інший варіант?

Питання поставлені в аспекті обставин господарської справи №910/3831/22, що перебуває на розгляді Великої Палати Верховного Суду.

II. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

1. Адекватна на поставлені у запиті про надання наукового висновку питання вимагає акценту на деяких теоретичних питаннях щодо правової природи «безпідставного збагачення» як цивілістичної конструкції.

При цьому вітчизняна доктрина приватного права в абсолютній більшості випадків оперує категорією *кондикційного зобов'язання*

(зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави), яке традиційно визначається як відносне цивільне охоронне правовідношення, що виникає з факту безпідставного набуття чи збереження майна однією особою за рахунок іншої особи. Зміст кондикційного зобов'язання полягає у праві потерпілого вимагати від боржника повернення (чи відшкодування вартості) майна, набутого чи збереженого останнім за рахунок потерпілого без належної правової підстави. Вказаному праву кореспондує обов'язок боржника здійснити таке повернення (чи відшкодування).¹

У контексті розглядуваної спірної правової ситуації наведені положення попри усю їх азбучність мають вельми істотне значення, адже кондикційне правовідношення у вітчизняному приватному праві:

- доволі однозначно визнається правовідношенням *зобов'язальним*;
- одночасно постає як правовідношення *охоронне*, тобто відповідна вимога потерпілого є способом захисту його суб'єктивних цивільних прав і законних інтересів.

2. Зобов'язальний характер кондикційного правовідношення як раз і зумовлює існування проблеми, що постає перед нами у розглядуваному спорі. Адже приписи статті 625 ЦК України з огляду на їх розташування в Розділі I «Загальні положення про зобов'язання» Книги п'ятої «Зобов'язальне право» ЦК України підлягають застосуванню до усіх видів зобов'язань (у тому числі – і недоговірних), що відображено також і в статті практики Великої Палати Верховного Суду.²

При цьому стосовно власне кондикційного зобов'язання на випадок, коли предметом безпідставного одержання чи збереження є гроші, встановлено також окреме правило щодо нарахування процентів за правилами статті 536 ЦК (частина друга статті 1214 ЦК України).

Отже, виникає питання щодо співвідношення правил частини другої статті 625 та частини другої статті 1214 ЦК України.

2.1. Загальне правило щодо процентів, які позичальник має сплачувати за користування чужими грошовими коштами (стаття 536 ЦК України), відображає презумпцію відповідності такого користування. За своєю правовою природою такі проценти є платою за користування позиковими коштами, яка з економічної точки зору постає як компенсація особі, якій боржник повинен ці кошти в ренгі-ренгі повернути, втраченої такою особою можливості отримати у відповідний період часу приріст, який би дало їй використання цієї суми грошей у майновому обороті.

Іншими словами, сплата процентів є зустрічним наданням, яке особа, яка користується чужими грошовими коштами, здійснює на користь особи, якій ці кошти належить повернути.

¹ Див., напр.: *Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій: навч. посіб.* / за ред. І. Спасібо-Фатєєвої. – Х.: ІКУС, 2022. – С. 630, 631.

² Постанови Великої Палати Верховного Суду від 16.05.2018 у справі № 686/21962/15-ц, від 19.06.2019 у справі № 616/14523/15-ц, від 03.10.2023 у справі № 686/7081/21 тощо.

Принципально слід зауважити, що *користування* грошовими коштами як раз і полягає в тому, що боржник не повертає їх кредитору. Куди насправді ці кошти поділися й чи зміг боржник отримати від них зиск, жодного значення не має. Користування коштами може бути правомірним, коли боржник має право здійснювати з відповідними грошовими сумами необхідні операції, а кредитор не має права вимагати повернення цих коштів. Користування коштами може бути і неправомірним, коли позичальник не виконав обов'язок повернути ці кошти кредитору і такий обов'язок не припинився з інших підстав.

З наведеного випливає, що проценти як плата за *користування* грошима (стаття 536 ЦК України), тобто «ціна грошей», підлягають сплаті на користь кредитора рівно за той період часу, протягом якого боржник цими коштами *користується*, тобто не повертає кредитору, причому правомірність такого користування в розглядуваному аспекті значення не має.

Звичайно, виходячи з приписів ч. 2 ст. 536 ЦК України інше правило щодо періоду, за який підлягатимуть сплаті такі види процентів, може бути встановлено договором. Але якщо в договорі жодних спеціальних правил сторонами не встановлено (чи такий договір взагалі відсутній), то діє загальне правило: проценти в розумінні ст. 536 ЦК України нараховуються до моменту повернення суми грошей кредитору або до моменту припинення обов'язку такого повернення з інших підстав. При цьому закінчення періоду правомірного утримання відповідних грошових коштів (тобто початок періоду прострочення боржника) до таких «інших підстав» не належить, адже у разі прострочення платежу *користування* боржником відповідними грошовими коштами все одно продовжується, просто воно стає неправомірним.

2.2. Патомість питання правової природи процентів річних, що підлягають сплаті за правилами частини другої статті 625 ЦК України, у цивілістичній доктрині є дискусійним. Наразі такими, що заслуговують на увагу, є принаймні чотири концепції щодо правової природи процентів річних, які підлягають сплаті у випадку порушення грошового зобов'язання:

1) **Концепція неустойки**, за якою проценти річних є різновидом неустойки (пені). Такий підхід традиційно імпонував судовій практиці в господарських справах (див., напр., пункт 10 інформаційного листа Вищого господарського суду № 01-8/935 від 29.08.2001 р., згодом, після корегування судової практики, виключений від 12.03.2009 р. № 01-08/163), причому не тільки в Україні,³ а також подекуди підтримується і в науковій літературі.⁴

Доволі очевидно, що цей підхід є певною доктринальною інерцією, особливо для сфери підприємницьких правовідносин, що пояснюється, зокрема, прямою кваліфікацією процентів як пені для сфери правовідносин між юридичними особами у першій редакції частини 2 статті 214

³ Див. приклади: *Брилінский М.П., Витрянский В.В.* Договорное право: Общее положения. – М.: Статус, 1998. – С. 551.

⁴ Див., напр.: Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2 т. За вітчимі ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К.: Юрішком Інтер, 2013. – Т. II. – С. 183.

Цивільного кодексу УРСР 1963 року, а також згодом і в Основах цивільного законодавства СРСР та Союзних республік 1991 року (ст. 66). Хоча така кваліфікація навіть у радянський період розвитку цивілістичної доктрини далеко не завжди підтримувалася як у теорії, так і на практиці.

2) Деяко більш поширеною є **концепція збитків**, згідно якої проценти річних, що підлягають сплаті у випадку прострочення виконання грошового зобов'язання (в Україні – за частиною 2 статті 625 Цивільного кодексу України), є формою відшкодування збитків як ціни кредиту – коштів, які б кредитор міг отримати від продуктивного використання суми боргу у разі своєчасної її сплати боржником.⁵

3) **Концепція особливої міри відповідальності**, за якою такі проценти річних не є ані збитками, ані неустойкою, а постають як специфічна форма цивільно-правової відповідальності, яка рівною мірою має на меті компенсацію втраг кредитором та покарання боржника.⁶

4) Нарешті, вельми широку підтримку має **концепція плати за користування**, згідно якої проценти за прострочення виконання грошового зобов'язання є платою за користування капіталом, через що не можуть кваліфікуватися ані як збитки, ані як неустойка (пеня), ані як міра відповідальності взагалі.⁷ Зазначений підхід акцентує увагу на компенсаційній функції процентів річних та їх природі як способу захисту суб'єктивного цивільного права кредитора безвідносно до відповідальності боржника.

Примітно, що у літературі з господарського права частіше за все проценти кваліфікуються як плата за користування чужими коштами.⁸ Причому навіть тоді, коли йдеться саме про проценти, які підлягають сплаті

⁵ *Сидіков О.П.* Обеспечение исполнения внешнеготоргового договора: Учебное пособие. – М.: 1979. – С. 5-6; *Новоселова Л.А.* Проценты по денежным обязательствам. – М.: Статус, 2003. – С. 58-59; *Подцерковний О.П.* Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії і практики. – К.: Юстіціан, 2007. – С. 270.

⁶ *Нужинский В.И.* Гражданско-правовые средства в хозяйственных отношениях. – М.: Юридлит., 1984. – С. 140; *Договорное право: общая часть. Комментарий к гражданскому законодательству Украины* / Прищук Д.П., Карабань В.Я., Ротань В.Г. – Киев-Севастополь: Институт юридических исследований, 2002. – С. 710; *Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч. За заг. ред. Я.М. Шевченко.* – К.: Ін Юре, 2004. – Ч. 2. – С. 91, 92; *Правочник. Загальні положення про зобов'язання. Загальні положення про договір. Договірні зобов'язання. У 2-х т. Т. 1 (практичний коментар до Цивільного кодексу України) За ред. В.М.Кравчука.* – Х.: Фактор, 2011. – С. 756; *Бетов В.А.* Гражданское право: Т. IV. Особенная часть. Относительные гражданско-правовые формы: Учебник. – М.: Юрайт, 2013. – С. 638.

⁷ *Новицкий П.В.* Обязательственное право: Комментарий к ст. 106-129. – М.: Право и жизнь, 1925. – С. 28; *Комментарий к Гражданскому кодексу РСФСР/Под ред. С.П. Братуся, О.Н. Савинова.* – М.: Юридлит., 1982.

– С. 270 (автор коментаря до відповідної статті М.І. Брагінський); *Викова П.Г.* Проценты годовых по денежным обязательствам из договора внешнеготорговой купли-продажи: Материалы секции права IIII СССР. Вып. 34. – М., 1983. – С. 57-59; *Розенберг А.И.* Ответственность за неисполнение денежного обязательства: Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. – М., 1995. – С. 12-13; *Луцк Л.А.* Денги и денежные обязательства // Луцк Л.А. Денги и денежные обязательства в гражданском праве. – М.: Статус, 1999. – С. 97; *Луцк Л.А.* Денежное обязательство в гражданском и коллизийном праве капиталистических стран // Луцк Л.А. Денги и денежные обязательства в гражданском праве. – М.: Статус, 1999. – С. 194; *Цивільний кодекс України: Коментар/За заг. ред. С.О.Харитоновна, О.М.Кашитенко.* – Х.: Одісеї, 2003. – С. 413; *Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України За заг. ред. В.В.Воганця.* – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 536.

⁸ *Науково-практичний коментар Господарського кодексу України За заг. ред. В.К.Мамутова* – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 337; *Науково-практичний коментар Господарського кодексу України За заг. ред. Г.Л.Знаменського, В.С. Щербини* – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 355; *Хозяйственный кодекс Украины: Научно-практический комментарий/Под общ. ред. А.Г. Бобковой.* – Х.: Издатель ФЛН Ваширчук П.П., 2008. – С. 644.

у випадку прострочення виконання грошового зобов'язання, що для господарсько-правового виміру приватного права є доволі традиційним.⁹

Наразі практика Великої Палати Верховного Суду більшою мірою тяжіє до третьої з наведених вище концепцій правової природи процентів, які підлягають сплаті у випадку прострочення виконання грошового зобов'язання, визначаючи їх специфічний спосіб захисту, застосування якого не залежить від вини боржника і який не є ані неустойкою, ані формою відшкодування збитків.

Так, зокрема, у постанові від 04.05.2022 у справі № 761/28949/17 Велика Палата Верховного Суду наголосила, що вона «вже звертала увагу на те, що нарахування інфляційних втрат на суму боргу та трьох процентів річних відповідно до статті 625 ЦК України є мірою відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання, оскільки виступає способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації боржника за неналежне виконання зобов'язання. Ці кошти нараховуються незалежно від вини боржника, зупинення виконавчого провадження чи виконання рішення суду про стягнення грошової суми. Подібні правові висновки сформульовані, зокрема, у постановках Великої Палати Верховного Суду від 19 червня 2019 року у справах № 703/2718/16-ц (провадження № 14-241цс19) та № 646/14523/15-ц (провадження № 14-591цс18), від 13 листопада 2019 року у справі № 922/3095/18 (провадження № 12-105ср19), від 18 березня 2020 року у справі № 902/417/18 (провадження № 12-79ср19)».

2.3. Отже, проценти, які підлягають сплаті у випадку прострочення виконання грошового зобов'язання, є формою відповідальності боржника. Проценти ж за користування грошима є ціною грошей, а тому жодного відношення до відповідальності не мають. Тому ці два види процентів є явищами різноплановими, не виключають одне одного й нарахування таких процентів може здійснюватися одночасно.¹⁰

Більше того, *stricti iuris* ніщо не заважає нарахуванню процентів за правилами ст. 625 ЦК на суму прострочених процентів, які підлягають сплаті як «ціна грошей» відповідно до приписів статті 536 ЦК України.

2.4. Разом з тим, свого часу саме у зв'язку із застосуванням приписів частини другої статті 1214 ЦК України Велика Палата Верховного Суду сформулювала протилежну вказані правову позицію, вказавши, що поняття «користування чужими коштами» в розумінні статті 536 ЦК України може

⁹ Так, наприклад, іще Держарбітраж СРСР, якому навряд чи можна закинути орієнтацію на приватно-правові принципи, свого часу вказав щодо процентів за прострочку виконання грошового зобов'язання: «Цей захід майнового впливу є платою за користування чужими коштами, а не видом санкції» (Систематизований збірник інструктивних указаній Государственного арбитража при Совете Министров СССР. М.: Юридлит., 1983. С. 162).

¹⁰ Слід визнати, що вказуючи на що обставину в своєму рішенні від 22.06.2022 у справі № 37/188/2020-(155/20) Конституційний Суд України має рацію. Такий підхід щодо співвідношення вказаних видів процентів неодноразово висловлювався в цивільно-процесній доктрині (див., напр.: Повеселова Л.А. Проценти по денежным обязательствам. М.: Статут, 2000. С. 81; Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7: Загальні положення про зобов'язання та договір за ред. проф. І.В. Спасько-Фатєєвої. Х.: ФОН Днесак ЛС., 2012. С. 133).

мати два значення. Перше – це одержання боржником (як правило, за плату) можливості правомірно не сплачувати кредитору борг протягом певного часу. Друге значення – прострочення грошового зобов'язання, коли боржник повинен сплатити гроші, але неправомірно не сплачує їх. Через це проценти, що мають сплачуватися боржником на суму користування безпідставно отриманими чи збереженими коштами, визначаються за правилами частини другої статті 625 ЦК України.¹¹

За такого підходу якщо проценти є платою за користування грошовими коштами безвідносно до того, про які саме проценти йдеться, то усі їх різновиди постають як явища однопорядкові, такі, що відрізняються лише сферою застосування. У разі сприйняття такої позиції цілком логічним є твердження, що за правомірне користування грошовими коштами з боржника повинні стягуватися проценти за правилами статей 1048, 1056-1 ЦК, а за протиправне – за статтею 625 ЦК. Стаття ж 536 ЦК України містить правила загальні для обох видів процентів.

Нопри всю свою зовнішню логічну струпкість така концепція є хибною, що, однак, не стало перешкодою до її підтримки Великою Палатою Верховного Суду і надалі (постанови Великої Палати Верховного Суду від 28.03.2018 у справі № 444/9519/12 та від 05.04.2023 у справі № 910/4518/16).

3. Категоріальна однопорядковість процентів, що підлягають сплаті за правомірне та протиправне користування чужими грошовими коштами, у свою чергу підштовхує до цілком певного розуміння кондикції як охоронного правовідношення в контексті системного тлумачення приписів статті 1214 ЦК України, які присвячені розподілу доходів від безпідставного збагачення та витрат, з ним пов'язаних.

При цьому оскільки зміст кондикційного зобов'язання передбачає у якості загального правила саме повернення безпідставно набутого майна в натурі, то показовим у розглядуваному контексті є також підведення кондикційних та віндикаційних вимог під загальнішу вимогу про витребування майна як різновидів останньої.¹²

За такого підходу, коли віндикаційний та кондикційний позови розглядаються як однопорядкові в розумінні їх змісту (витребування майна в натурі) способи захисту, аналогічними мають бути й правила щодо розрахунків при такому витребуванні, у тому числі й щодо процентів за безпідставно утримувані грошові кошти. Для такого ж роду розрахунків, як доволі однозначно впливає з приписів статті 390 і частини першої статті 1214 ЦК України, першочергове значення має саме добросовісність набувача.

Відтак, питання про те, з якого моменту підлягають парашуванню проценти за правилами частини другої статті 1214 ЦК України, має вирішуватися в контексті визначення моменту, коли боржник дізнався чи повинен був дізнатися про безпідставність набуття (збереження) ним

¹¹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.04.2018 у справі № 910/10156/17.

¹² Див., напри.: пункт 38 Постанови Великої Палати Верховного Суду від 06.07.2022 у справі № 911/2618/16.

відповідного майна, а не моменту виникнення обов'язку таке майно повернути. Адже останній визначити досить легко – ним є дата безпідставного набуття права (для випадку збереження – дата виникнення обов'язку витратити) на відповідне майно на боці боржника, оскільки безпідставність є характеристикою відповідного збагачення протягом усього періоду його існування на боці боржника. Тим більше, що відповідно до буквального змісту частини першої статті 222 ГК України учасники господарських відносин, що порушили майнові права або законні інтереси інших суб'єктів, *зобов'язані поновити їх, не чекаючи* пред'явлення їм претензії чи звернення до суду.

Виконання цього обов'язку не пов'язується з відповідною вимогою кредитора (потерпілого), а тому він має бути виконаний негайно, тобто у розумний строк після його виникнення. Зазначене як раз і є тим самим випадком, коли за правилами другого речення частини другої статті 530 ЦК обов'язок негайного виконання випливає з приписів актів цивільного законодавства (а саме – з положень частини першої статті 1212 ЦК, яка встановлює відповідний обов'язок повернути безпідставно набуте чи збережене майно).¹³

4. Разом з тим, добросовісність як фундаментальний принцип приватного права та відповідна норма прямої дії¹⁴ підлягає врахуванню у всіх випадках застосування норм цивільного законодавства. І особливого значення в розглядуваній спірній правовій ситуації зазначене набуває саме тому, що правила про розрахунки при витребуванні речі з чужого незаконного володіння та при витребуванні безпідставного збагачення побудовані виходячи з подібних міркувань щодо моменту, з якого відповідач має повернути неналежне. Приписи ж про сплату боржником процентів за користування безпідставно набутими (збереженими) грошовими коштами розміщені серед правил про вказані розрахунки й мають тлумачитися у загальному контексті положень статті 1214 ЦК України.

Отже, моментом, з якого відповідно до правил статті 536, частини другої статті 625, частини другої статті 1214 ЦК України мають нараховуватися проценти річних та інфляційні втрати на суму безпідставно набутих чи збережених грошових коштів є дата, з якої боржник довідався або повинен був довідатися про безпідставність свого збагачення. З урахуванням конструктивної подібності правил про розрахунки за наслідками задоволення виндикаційного та кондикційного позовів таким моментом з метою застосування приписів частини другої статті 1214 ЦК України (за аналогією з приписами частини другої статті 390 ЦК) є дата, коли боржник отримав (або мав би отримати, діючи свідомо та добросовісно) повістку з суду (ухвалу про

¹³ Зазначена ситуація є дуже подібною до випадків, коли визначається момент виникнення обов'язку покупиці сплатити товар, отриманий, скажімо, за накладною без укладення договору та визначення конкретного строку оплати – загальноприйнятою, як відомо, наразі є практика, що оплата має бути здійснена покупицею негайно по отриманні товару (частина перша статті 692 ЦК України).

¹⁴ Див.: Постанова Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 18.04.2022 у справі № 520/1185/16-ц; Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 04.08.2022 у справі № 607/5148/20 тощо.

відкриття провадження) у справі про стягнення відповідної грошової суми як набутої (збереженої) безпідставно, якщо тільки не буде достеменно встановлено, що боржник довідався чи повинен був довідатися про таку безпідставність у більш ранню дату.

У контексті власне розглядуваної конкретної спірної правової ситуації оскільки, як випливає зі змісту запити про падання наукового висновку, АГ «Укртрансгаз» заперечувало проти вимог про повернення грошової суми в розмірі 18 454 848,76 грн. як безпідставно отриманої (адже не вважав її такою). Тому початковим моментом нарахування процентів річних та інфляційних втрат на цю суму має бути дата отримання АГ «Укртрансгаз» ухвали господарського суду міста Києва про відкриття провадження у справі № 910/17567/19, рішенням у якій зазначена грошова сума була стягнута на користь ТОВ «Луганськгаз Збут».

Враховуючи викладене, слід дійти таких висновків:

1. Набуті боржником від кредитора грошові кошти вважаються безпідставно набути майном відповідно до норм статті 1212 Цивільного кодексу України з моменту отримання боржником володіння такими коштами (якщо йдеться про готівкові гроші) або з моменту зарахування таких коштів на банківський рахунок боржника (для грошей безготівкових).

2. З урахуванням відповіді на перше питання зобов'язання (обов'язок) повернути кредитору безпідставно отримані кошти виникає у боржника в момент їх отримання.

3. З урахуванням відповідей на перше та друге питання боржник повинен виконати зобов'язання з повернення кредитору безпідставно отриманих коштів негайно, тобто у всякому випадку – у найкоротший розумний строк після отримання таких коштів.

4. Право нараховувати на суму безпідставно отриманих боржником коштів інфляційні втрати та три проценти річних відповідно до частини другої статті 625 Цивільного кодексу України виникає у кредитора (потерпілого) не з моменту, коли відповідне зобов'язання боржника стає простроченим, а з моменту, коли боржник довідався або повинен був довідатися про безпідставність свого збагачення.

Зазначене пояснюється тим, що правила частини другої статті 1214 ЦК України мають тлумачитися у загальному контексті норм про розрахунки при вистребуванні майна і тому є спеціальними у відповідній частині (щодо визначення початкового моменту нарахування) по відношенню до правил частини другої статті 625 ЦК.

5. Кваліфікація майна (грошових коштів) як таких, що є безпідставно набутих, судовим рішенням під час вирішення спору щодо повернення такого майна (коштів) не впливає на його визначення як безпідставно набутого, адже безпідставність набуття є фактом минулого й відповідне судове рішення лише владно підтверджує такий

факт, застосовуючи наслідки, які з нього випливають. Тому таке судове рішення саме по собі не можна отожденовати з чинником, який зумовлює відпадіня підстави набуття спірного майна.

6. Як вже було зазначено вище (відповідь на питання 4) прострочення боржником виконання свого обов'язку повернути безпідставно набуте майно, що його становлять грошові кошти, не має значення для визначення початкового моменту нарахування процентів на суму таких грошових коштів.

З урахуванням системного тлумачення приписів статті 536, частини другої статті 625, статті 1214 ЦК України проценти річних та інфляційні втрати підлягають нарахуванню на суму безпідставно набутих чи збережених боржником грошових коштів з моменту, коли боржник довідався або повинен був довідатися про безпідставність свого збагачення.

У контексті розглядуваної конкретної спірної правової ситуації початковим моментом нарахування процентів річних та інфляційних втрат на відповідну грошову суму має бути дата отримання АТ «Укртрансгаз» ухвали господарського суду міста Києва про відкриття провадження у справі № 910/17567/19, адже ніщо в змісті запиту про надання наукового висновку не вказує на те, що АТ «Укртрансгаз» довідалося або повинно було довідатися про безпідставність отримання ним цієї грошової суми раніше.

Член Науково-консультативної
ради при Верховному Суді,
проректор ІВНЗ «Харківський інститут
кадрів управління», кандидат юридичних наук
адвокат

Ю.В. Мица